

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพ
 - 1.1 แนวคิดทฤษฎีการเลือกอาชีพ
 - 1.2 ทฤษฎีการวิเคราะห์ตนเองและอาชีพ
 - 1.3 ทฤษฎีการเลือกอาชีพของ ฮอลแลนด์ (Holland's Theory)
 - 1.4 ทฤษฎีการเลือกอาชีพของโร (Roe's Theory)
 - ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory)
 - 1.5 ทฤษฎีความต้องการของฮอปพอค (Hoppock's Composite Theory)
 - 1.6 ทฤษฎีการพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์
 - 1.7 ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์เบิร์ก
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ
 - 2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล
 - 2.2 ปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3 ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ

และพัฒนาการด้านอาชีพ

แนวคิด และความรู้พื้นฐาน

การประกอบอาชีพไม่ใช่จะสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจของมนุษย์เพียงอย่างเดียว แต่ยังสนองความต้องการด้านอื่น ๆ ด้วย เป็นต้นว่าสนองความต้องการด้านสังคมและด้านจิตใจ เช่นได้มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น มีศักดิ์ศรี มีความเป็นตัวของตัวเอง การประกอบอาชีพมีอิทธิพลต่อแบบฉบับการดำรงชีวิตของบุคคล และเป็นวิถีทางที่จะสนองความต้องการด้านต่าง ๆ

ของบุคคล ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ดังนั้นการเลือกอาชีพของนักเรียนจึงเกี่ยวพันกับการกำหนดวิถีชีวิตส่วนหนึ่งของเขาด้วย

ในสังคมประชาธิปไตย มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกอาชีพ และอาชีพที่ได้รับเลือกสรรแล้วนั้น จะมีอิทธิพลต่อผู้เลือกจนตลอดชีวิต ถ้าบุคคลสามารถเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จก้าวหน้าในอาชีพนั้น แต่ถ้าเลือกอาชีพได้ไม่เหมาะสมจะไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเต็มที่ และมีแนวโน้มที่จะประสบความล้มเหลวและปรับตัวไม่ได้ในอาชีพนั้น

บุคคลมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการตัดสินใจด้วยตนเอง วัยรุ่นตอนปลายถือเป็นช่วงสำคัญของการที่บุคคลจะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนกับการเลือกอาชีพของเด็กตั้งแต่เขาอยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่น ซึ่งบุคคลดังกล่าวควรเข้าใจถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเด็ก และรู้จักวิธีให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพในการเลือกอาชีพของเยาวชน และในการปรับตัวต่อชีวิตการทำงานต่อไปในอนาคต

ทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล (Traits and Factors Theory)

ทฤษฎีการวิเคราะห์ตนเองและอาชีพ (สำเนา ขจรศิลป์, 2529, น. 25) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่เกิดขึ้นยุคต้น ๆ ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากวิชาการด้านจิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีข้อสมมติฐานของทฤษฎี คือ บุคคลมีบุคลิกภาพและความสามารถเป็นของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งสำเนา ขจรศิลป์ (2529, น. 25-26) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการวิเคราะห์ตนเองและอาชีพนี้ไว้ว่า บุคคลประกอบด้วยลักษณะหลายประการ เช่นความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกลักษณะ เป็นต้นว่าเป็นคนชอบเก็บตัว แสดงตัว ใจเย็น หรือใจร้อน ซึ่งสำรวจและวัดได้ด้วยแบบทดสอบทางจิตวิทยาหรือแบบสำรวจ ตลอดจนใช้การสังเกตหรือการสัมภาษณ์ นอกจากนั้น ทฤษฎีนี้ยังเน้นว่า บุคคลเลือกอาชีพโดยพิจารณาลักษณะของอาชีพประกอบการพิจารณาตนเอง เป็นต้นว่า การพิจารณาลักษณะอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน เวลา และทุนทรัพย์ที่ใช้ในการเตรียมตัวประกอบอาชีพ ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการเลือกอาชีพของบุคคลไม่ใช่การลองผิดลองถูก แต่ต้องใช้ความคิดพินิจวิเคราะห์เป็นอย่างดี

ทฤษฎีนี้มีหลักการเช่นเดียวกันกับหลักในการเลือกอาชีพของแฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parsons) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการแนะแนวอาชีพ โดยมีหลักการเลือกอาชีวดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ตนเอง โดยบุคคลจะวิเคราะห์คุณสมบัติต่าง ๆ และองค์ประกอบของตนเอง เป็นต้นว่าความสามารถ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ ฐานะเศรษฐกิจ สภาพการณ์ต่าง ๆ ในครอบครัว

2. การวิเคราะห์อาชีพ โดยบุคคลจะแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ เป็นต้นว่า ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงานเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เวลา และทุนทรัพย์ที่ใช้ในการเตรียมตัวประกอบอาชีพ รายได้ ความมั่นคง และโอกาสก้าวหน้าในอาชีพต่าง ๆ

3. การใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเอง และวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน

ทฤษฎีนี้ได้มีการศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ สรุปได้ดังนี้ คือ

1. ความถนัดและสติปัญญา

ความถนัดและสติปัญญามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ นอกจากนั้นยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพด้วย

2. ความสนใจ

ความสนใจเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และจะมีอิทธิพลต่อการที่เขาจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพนั้นมากน้อยเพียงใด

3. ค่านิยม

ค่านิยมของบุคคลที่มีต่ออาชีพ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ เป็นต้นว่า คนที่มีเมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อาจเลือกอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ พยาบาล คนที่ยึดถือความเป็นธรรมในสังคม อาจเลือกอาชีพนักกฎหมาย

4. บุคคลแวดล้อม

บุคคลแวดล้อมเป็นต้นว่า พ่อแม่ ญาติ ครู นักแนะแนว ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล เช่น เด็กบางคนอยากเลือกอาชีพครู เพราะนิยมชมชอบครูของตน หรือเด็กบางคนอาจเลือกอาชีพตามเพื่อนสนิทของตน เด็กบางคนเห็นพี่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ความพอใจในอาชีพของพี่อาจมีอิทธิพลในการที่น้องจะดำเนินรอยตามโดยเลือกอาชีพตามอย่างพี่

5. สัมฤทธิ์ผลในการเรียน

สัมฤทธิ์ผลในการเรียน มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ โดยที่บุคคลที่มีผลการเรียนดีในแขนงวิชาใด มักจะเลือกอาชีพในแขนงนั้น และบุคคลที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนโดยทั่วไปในเกณฑ์ดี มีแนวโน้มจะเลือกอาชีพในระดับวิชาชีพ

6. ครอบครัว

ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล โดยที่ลูกบางคนจะเลือกอาชีพตามอาชีพของพ่อแม่ และสถานเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเด็ก ลอเรนซ์ ลิปเซทท์ (Laurance Lipsett, 1962, pp. 432-437 อ้างถึงใน วชิร มีทรัพย์, 2531, น. 15) ได้ทำการวิจัยพบว่า เด็กจากครอบครัวที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมระดับกลางจะเลือกอาชีพระดับสูงกว่าอาชีพของพ่อแม่ ซึ่งเขาให้ข้อคิดว่าที่เป็นเช่นนั้น อาจเนื่องจากคนชั้นกลางมักจะสนับสนุนให้ลูกเลือกอาชีพที่มีเกียรติ และมีรายได้ดีกว่าตน เนื่องจากเขามีกำลังความสามารถพอที่จะสนับสนุนให้ลูกเลือกอาชีพที่มีเกียรติ และมีรายได้ดีกว่าตน เป็นต้นว่าให้ได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงกว่าตน นอกจากนั้น ลิปเซทท์ ยังพบว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้สูงจะตั้งใจเรียนต่อถึงระดับอุดมศึกษาและเลือกอาชีพระดับวิชาชีพ แต่เด็กจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะเลือกอาชีพที่ใช้ทักษะหรือความชำนาญ ไม่มีลักษณะงานที่ซับซ้อน จะเห็นได้ว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ไม่กล้าตั้งระดับความหวังไว้สูง

7. บุคลิกภาพและการปรับตัว

บุคลิกภาพและการปรับตัวมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ บุคคลที่มีบุคลิกภาพลักษณะแตกต่างกันเช่น มีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นผู้ตาม ชอบเก็บตัว ชอบสังคม มีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพต่างกันตามความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน นอกจากนั้นผู้วิจัยพบว่าการปรับตัวมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล

8. ถิ่นที่อยู่และค่านิยมในชุมชน

ถิ่นที่อยู่และค่านิยมในชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ W.H. Sewell and A.M. Orenstien (1965, pp. 551-593 อ้างถึงใน วชิร มีทรัพย์, 2531, น. 16) วิจัยพบว่าเด็กที่มีถิ่นฐานในชนบทจะเลือกอาชีพที่ไม่ค่อยมีเกียรติยศและเป็นอาชีพที่รายได้ไม่สูง ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่าครองชีพในชนบทต่ำกว่าในเมือง ฉะนั้นแม้จะมีรายได้ไม่น้อยก็ไม่กระทบกระเทือนการดำรงชีพ นอกจากนั้นค่านิยมในชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพด้วย จะสังเกตพบว่าคนไทยในชนบทมักจะนิยมให้บุตรหลานเลือกอาชีพครู พยาบาล ทหาร เพราะถือว่าเป็นอาชีพที่น่ายกย่อง หรือ

บางคนต้องการให้ลูกดำเนินรอยตามอาชีพของตน เช่น ทำไร่ ทำนา เพื่อดูแลที่นา และพักอยู่ในชุมชนนั้น

จะพิจารณาได้ว่าทฤษฎีการเลือกอาชีพแบบวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล มีแนวคิดว่าการเลือกอาชีพได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบหลายประการ คือ ความถนัด สติปัญญา ความสนใจ

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ (Holland's Theory of Vocational Choice)

กล่าวว่า “บุคลิภาพของบุคคลจะสะท้อนผ่านการเลือกอาชีพของเขา” (สำเนาวิชาจิตวิทยา, 2529, น. 39-42) เหตุผลของการเลือกอาชีพ เกิดจากการผสมผสานของความคิดที่บุคคลมีต่อตัวเอง และความเข้าใจของเขามีต่ออาชีพที่เลือกว่าเป็นอย่างไร สมมติว่า เราคิดว่าเราชอบบริการผู้อื่น (นี่เป็นความคิดที่มีต่อตนเอง) และเราได้รู้ว่าอาชีพประชาสัมพันธ์ต้องทำหน้าที่ให้บริการผู้อื่น (นี่เป็นความคิดที่มีต่องานอาชีพ) เราอาจจะเลือกประกอบอาชีพประชาสัมพันธ์ เพราะตรงกับลักษณะทางบุคลิภาพของเรา

จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland, 1973, pp. 2-4) เป็นผู้สร้าง “แบบสำรวจความพอใจในอาชีพ” (The Vocational Preference Inventory) ได้สร้าง “ทฤษฎีการเลือกอาชีพ” ขึ้นโดยมีความคิดพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 บุคลิภาพของบุคคลทั่วไปแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ งานช่างฝีมือและกลางแจ้ง งานวิทยาศาสตร์และเทคนิค งานบริการ การศึกษาและสังคม งานสำนักงานและเสมียน งานจัดการและค้าขาย งานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม บุคลิภาพแต่ละลักษณะเป็นผลจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ กับแรงผลักดันส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยศักดิ์ตระกูล บิดามารดา ระดับชั้นทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประสบการณ์เหล่านี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบนี้จะกลายเป็นความสนใจ และจากความสนใจจะนำไปสู่ความสามารถเฉพาะ

ประการที่ 2 สิ่งแวดล้อมของบุคคลก็แบ่งได้เป็น 6 อย่างตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ข้างต้นเช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างนี้ถูกรอบงำโดยบุคลิภาพ และเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและความกดดันบางประการ และโดยเหตุที่บุคลิภาพต่างกัน ทำให้ความสนใจ

และความถนัดต่างกันด้วย บุคคลจึงมีแนวโน้มจะหันเข้าหาบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน ดังนั้น บุคคลในกลุ่มเดียวกันจึงมักจะมีอะไร ๆ คล้าย ๆ กัน

ประการที่ 3 บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เขาได้ฝึกทักษะ และใช้ความสามารถของเขา ทั้งยังเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงเจตคติ ค่านิยม และบทบาทของเขา

ประการที่ 4 บุคลิกภาพของสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ดังนั้น เมื่อสามารถทราบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของบุคคลแล้ว ก็จะทำให้ทราบผลที่จะติดตามมาของบุคคลนั้นด้วย เช่น การเลือกอาชีพ ความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งการศึกษาอาชีพและสังคมด้วย

นอกจากความคิดพื้นฐาน 4 ประการข้างต้นแล้ว ฮอลแลนด์ยังมีแนวคิดปลีกย่อยเพิ่มเติมอีก 4 ประการ (Holland, 1973, pp. 4-5) ดังนี้

1. ความสอดคล้องต้องการ (Consistency) บุคลิกภาพบางลักษณะมีความสอดคล้องต้องการ เช่น บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้งกับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค หรือบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียนกับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม

2. ความแตกต่างกัน (Differentiation) โดยปกติ บุคคลจะมีบุคลิกภาพเด่นชัดอยู่ลักษณะหนึ่ง แม้จะมีบุคลิกลักษณะอื่น ๆ ปะปนอยู่บ้าง แต่บางคนอาจจะมีบุคลิกภาพลักษณะต่าง ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกันจนยากต่อการชี้ชัดลงไปว่า บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพลักษณะใด

3. ความเหมาะสมกัน (Congruence) บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมต้องมีความเหมาะสมกัน เช่น สิ่งแวดล้อมของผู้มีความสนใจประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้งย่อมเหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทนี้มากกว่าบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจประเภทอื่น

4. การคาดคะเน (Calculus) โดยเหตุที่บุคลิกภาพแต่ละลักษณะและสิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างมิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด และต่างก็มีความสัมพันธ์ภายในกันอยู่ ดังนั้นเมื่อบุคคลมีบุคลิกภาพลักษณะหนึ่งก็ทำให้สามารถคาดคะเนถึงบุคลิกภาพลักษณะอื่นได้ด้วย

ที่มาของทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์

“ทฤษฎีการเลือกอาชีพ” ของฮอลแลนด์เป็นผลจากการสังเกตของเขาและของคนอื่น ๆ เกี่ยวกับความสนใจ ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล และมีส่วนสัมพันธ์กับทฤษฎีของกิลฟอร์ด (Guilford, 1954) ซึ่งได้วิเคราะห์บุคลิกภาพและความสนใจของบุคคลออกเป็น 6 ประเภท คือ

ด้านจักรกล ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านบริการสังคม ด้านสารบรรณ ด้านธุรกิจ และด้านศิลปะ นอกจากนี้ ทฤษฎีของฮอลแลนด์ยังมีส่วนคล้ายคลึงกันกับทฤษฎีของแอดเลอร์ (Adler, 1939) ของ فروมม (Fromm, 1947) ของ จุง (Jung, 1933) ของ เชลดอน (Sheldon, 1954) ของ สปรองเจอร์ (Spranger, 1928) โดยเฉพาะการประเมินสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยจำแนกลักษณะของบุคคลมีแนวความคิดมาจากลินตัน (Linton, 1945) ซึ่งกล่าวว่า “แรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมจะถูกถ่ายทอดไปยังบุคคล” อนึ่ง ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องความต้องการ (needs) และแรงกดดัน (pressures) ของเมอร์เรย์ (Murray, 1938) ก็เป็นแรงกระตุ้นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ฮอลแลนด์คิดทฤษฎีของเขาขึ้น

กล่าวโดยสรุป “ทฤษฎีการเลือกอาชีพ” ของฮอลแลนด์มีแนวคิดพื้นฐานดังนี้

1. การเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพ
2. แบบสำรวจความสนใจคือแบบสำรวจบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์ได้กล่าวถึง “การเลือกอาชีพ” ไว้ว่า “การเลือกอาชีพ คือ การกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจ ความรู้ บุคลิกภาพ และความสามารถของบุคคล อาชีพเป็นวิถีชีวิต ส่วนสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นงานและทักษะ”

การกำหนดลักษณะบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์ได้จำแนกลักษณะบุคลิกภาพตามความสนใจอาชีพต่าง ๆ 6 ประเภท โดยมีเป้าหมายดังนี้

1. ชี้แนะประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ลักษณะเฉพาะของบุคคล
2. อธิบายให้ทราบว่า ประสบการณ์นำไปสู่ลักษณะเฉพาะได้อย่างไร และลักษณะเฉพาะนำไปสู่พฤติกรรมได้อย่างไร
3. แยกแยะความเหมาะสมระหว่างบุคลิกภาพแต่ละลักษณะกับเหตุการณ์ทั้งเก่าและใหม่

ฮอลแลนด์ แบ่งรูปแบบบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งสอดคล้องกับอาชีพต่าง ๆ และเป็นแนวทางการเลือกอาชีพของบุคคล ดังต่อไปนี้ คือ

1. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (Realistic) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ เครื่องมือ จักรกล และสัตว์เลี้ยง แต่ไม่ชอบกิจกรรมด้านการศึกษาและการแพทย์ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านการช่าง เครื่องยนต์ การเกษตร ไฟฟ้า และเทคนิค แต่ด้วยความสามารถทางด้านสังคมและการศึกษา สรุปแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

1.1 ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม

1.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขา มีแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

1.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้มีความสามารถทางด้านเครื่องยนต์และกีฬา แต่ขาดความสามารถทางการเข้าสังคม

1.4 เขาจะนิยมสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนิยมลักษณะภายนอกของบุคคล เช่น เงิน อำนาจ สถานภาพ และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถและค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็น ชี้อาย หัวอ่อน เปิดเผย จริงจัง แข็งแรง วัตถุนิยม เป็นธรรมชาติ เรียบ ๆ พากเพียร เสมอต้นเสมอปลาย เก็บตัว มั่นคง มัธยัสถ์ ไม่คิดลึก ไม่หมกมุ่น อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ช่างไฟฟ้า ช่างประปา ช่างวิทยุ ช่างทำบล็อค คนขับรถชุดดิน เป็นต้น

2. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค (Investigative) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตสัญลักษณ์ การจัดระบบ การทดลองด้านกายภาพ ชีวภาพ และปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อจะได้เข้าใจและควบคุมปรากฏการณ์นั้น ๆ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชักชวน การเข้าสังคม และการเลียนแบบ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และการคำนวณ แต่ด้อยความสามารถทางการโฆษณาชักชวน สรุปแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

2.1 ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค และไม่ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย

2.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขา มีแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

2.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะนักวิชาการ เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง ความสามารถทางการคำนวณและวิทยาศาสตร์ แต่ขาดความสามารถทางการเป็นผู้นำ

2.4 เขาจะมีค่านิยมทางด้านวิทยาศาสตร์

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็น ชอบวิเคราะห์ รอบคอบ เป็นนักวิจารณ์ ใฝ่รู้ รักอิสระ ฉลาด เก็บตัว มีหลักการ อดทน เดี่ยวขาด มีเหตุผล ไว้ตัว อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักอุตุนิยมวิทยา นักชีววิทยา นักเคมี นักฟิสิกส์ นักเขียนบทความทางวิชาการ เป็นต้น

3. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ การฝึกหัด การพัฒนา การอนุรักษ์ และการสั่งสอน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ เครื่องมือ เครื่องยนต์ ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่นงานประชาสัมพันธ์ งานบริการวิชาการ แต่ด้อยความสามารถด้านการช่างและเทคนิค สรุปแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

3.1 ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลไก

3.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขา มีแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

3.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น มีความสามารถทางการสอน แต่ขาดความสามารถทางด้านเครื่องยนต์และวิทยาศาสตร์

3.4 เขาจะมีค่านิยมเกี่ยวกับปัญหาและกิจกรรมด้านสังคมและการกีฬา

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้คือ มีอำนาจ ให้ความร่วมมือ มีความเป็นหญิง มีไมตรีจิต กว้างขวาง ชอบบำเพ็ญประโยชน์ มีอุดมคติ มีความคิดลึกซึ้ง เมตตากรุณา ใจคนเก่ง มีความรับผิดชอบ ชอบเข้าสังคม รู้จักกาลเทศะ มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ครู นักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว เป็นต้น

4. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน (Conventional) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เป็นการจัดระบบหรือระเบียบ เช่น เก็บรายงาน จัดข้อมูล คัดลอกข้อมูล จัดหมวดหมู่รายงาน และข้อมูลเกี่ยวกับตัวเลข แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรม มีอิสระ ต้องค้นคว้า ไม่เป็นระบบแบบแผน ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านงานสารบรรณ การคำนวณ งานธุรกิจ แต่ด้อยความสามารถทางด้านศิลปะ สรุปแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

4.1 ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม

4.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขา มีแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

4.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้ชอบเลียนแบบ ชอบจัดระเบียบ มีความสามารถทางด้านงานสารบรรณและตัวเลข แต่ขาดความสามารถทางด้านศิลปะ

4.4 เขาจะนิยมผู้ประสบความสำเร็จด้านงานธุรกิจและเศรษฐกิจ

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นชอบเลียนแบบ ยุติธรรม วางท่า มีสมรรถภาพ ไม่ยืดหยุ่นมีหิริโอตัมปะ อ่อนน้อม เรียบร้อย พากเพียร คล่องแคล่ว เจ้าระเบียบ เยือกเย็น ไม่มีจินตนาการ อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักบัญชี ผู้ดูแลสินค้าในสต็อก ผู้ควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์เสมือนจ่ายเงิน พนักงานจดคำให้การในศาล เป็นต้น

5. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย (Enterprising) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน หรือผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต เป็นสัญลักษณ์ หรือเป็นระเบียบแบบแผน ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านการเป็นผู้นำ การประชาสัมพันธ์ การชักชวน แต่ด้วยความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ สรุปลแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

5.1 ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขาแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

5.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้กว้างขวาง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมเก่ง มีความสามารถทางด้านการเป็นผู้นำ การพูด แต่ด้วยความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์

5.4 เขาจะนิยมผู้มีความสามารถทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็น ชอบเสียงภัย ทะเยอทะยาน กล้าได้กล้าเสีย กระปรี้กระเปร่า เปิดเผย ใจร้อน มองโลกในแง่ดี สนุกสนาน เชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมง่าย ข้างพูด อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักธุรกิจ พ่อค้า แอร์โฮสเตส นายหน้า นักจัดรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

6. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม (Artistic) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม เป็นอิสระ ไม่เป็นระเบียบแบบแผน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรม เป็นระเบียบแบบแผน ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านศิลปะ ภาษา ดนตรี การละคร การเขียน แต่ด้วยความสามารถด้านธุรกิจ งานสารบรรณ สรุปลแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

6.1 ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน

6.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขา มีแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานและเรื่องอื่น ๆ

6.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะคนที่ชอบแสดงออก มีความคิดริเริ่ม มีพรสวรรค์ มีความเป็นหญิง ไม่ชอบเลียนแบบ รักอิสระ มีความสามารถทางด้านศิลปะและดนตรี การแสดง การเขียน การพูด

6.4 เขาจะนิยมผู้มีความสามารถทางการศึกษา

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็น จุกจิก ไม่มีระเบียบ เจ้าอารมณ์ มีความเป็นหญิง มีอุดมคติ เพื่อฝัน ไม่จริงจัง ใจร้อน รักอิสระ ช่างคิด ไม่ชอบเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักดนตรี นักประพันธ์ นักโฆษณา นักร้อง ผู้ค้าศิลปวัตถุ เป็นต้น ฮอลแลนด์ได้สรุปทฤษฎีของเขาไว้ 4 ประการดังนี้ คือ

1. ในสังคมของวัฒนธรรมตะวันตก สามารถแบ่งบุคคลออกตามลักษณะของบุคลิกภาพได้ 6 ประเภท คือ พวกชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม (Realistic) พวกที่ชอบเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ใช้ความคิด การแก้ปัญหา (Intellectual) พวกชอบเข้าสังคม (Social) พวกชอบระเบียบแบบแผน (Conventional) พวกที่มีความทะเยอทะยาน ชอบมีอำนาจ (Enterprising) และพวกชอบศิลปะ (Artistic)

2. บรรดาอาชีพต่าง ๆ นั้น สามารถแบ่งตามลักษณะและสภาพแวดล้อมได้ 6 ชนิด ซึ่งสอดคล้องกับบุคลิกภาพของคนทั้ง 6 ประเภท

3. บุคคลย่อมแสวงหาสภาพแวดล้อมและอาชีพ ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ความสามารถและทักษะ เพื่อแสดงออกถึงค่านิยมและทัศนคติ ตลอดจนการมีบทบาทที่เหมาะสม และหลีกเลี่ยงบทบาทที่ไม่เหมาะสมกับตนเอง

4. พฤติกรรมของบุคคลสามารถอธิบายได้จากปฏิกริยาระหว่างแบบฉบับแห่งพฤติกรรมของเขากับสภาพแวดล้อมของเขา

ฮอลแลนด์ กล่าวว่า

ถ้าบุคคลมีบุคลิกภาพที่คงที่ เหมาะสำหรับอาชีพหนึ่งอาชีพใด และได้รับความช่วยเหลือจากการได้รับข้อมูลด้านอาชีพ และการให้คำปรึกษาด้านอาชีพแล้ว จะทำให้เลือกอาชีพได้สะดวกและเหมาะสม ถ้าบุคคลใดมีบุคลิกภาพที่ไม่คงที่ในทางหนึ่งทางใดแล้ว หรือไม่มีความชอบหรือความสนใจในด้านใดเสียเลย จะประสบปัญหา

ในการเลือกอาชีพ ถ้าบุคคลใดไม่สามารถเลือกอาชีพตามความต้องการอันดับแรกของตนได้ ก็จะต้องเลือกอันดับรองลงมาซึ่งเหมาะกับบุคลิกภาพของเขาต่อไป แต่ถ้ามีความชอบที่กำกวมกันจะทำให้เลือกอาชีพได้ยาก

นอกจากนั้น ฮอลแลนด์ยังได้กล่าวถึงความคาดหวังเกี่ยวกับระดับอาชีพของบุคคล (Level of Occupational) ว่าขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของตนเอง ฮอลแลนด์เน้นว่าการที่บุคคลรู้จักบุคลิกภาพของตนเองและมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพมีความสำคัญมากในกระบวนการเลือกอาชีพ

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของ โร (Roe's Theory of Vocational Choice)

แอนนี โร (Anne Roe) ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ มีแนวความคิดดังนี้ คือ

1. บุคคลจะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพ และสนองความต้องการของตน
2. ประสบการณ์ในวัยเด็กที่ได้จากการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ

โร ได้พัฒนาทฤษฎีเพื่อทำนายการเลือกอาชีพ (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2529, น. 30-34) โดยอาศัยผลงานทางด้านจิตวิทยา ในเรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวกับความแตกต่างในด้านชีววิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา เป็นพื้นฐาน กล่าวคือ ความต้องการทางด้านจิตวิทยาพัฒนามาจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของเด็ก

โร เชื่อมทฤษฎีขั้นตอนแห่งความต้องการ (Hierarchy of Needs) ของ เอ เอช มาสโลว์ (A.H Maslow) ที่มีหลักการว่าความต้องการของมนุษย์แบ่งได้เป็นขั้น ๆ จากขั้นมูลฐานที่สุดคือ ความต้องการทางกาย จนถึงขั้นสูงสุด คือ ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ และพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์

- ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2529, น. 31)

อับราฮัม มาสโลว์ เป็นนักจิตวิทยาอยู่ที่มหาวิทยาลัยแบรนดิส์ ได้พัฒนาทฤษฎีการจูงใจที่รู้จักกันมากที่สุดทฤษฎีหนึ่งขึ้นมา มาสโลว์ระบุว่าบุคคลจะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานมากที่สุดไปยังระดับสูงสุด ขอบข่ายของมาสโลว์จะอยู่บนพื้นฐานของสมมุติฐานรากฐานสามข้อ คือ

1. บุคคลคือ สิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการของบุคคลสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของพวกเขาได้ ความต้องการที่ยังไม่ถูกตอบสนองเท่านั้นสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความต้องการที่ถูกตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจ

2. ความต้องการของบุคคลจะถูกเรียงลำดับตามความสำคัญ หรือเป็นลำดับขั้นจากความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหารและที่อยู่อาศัย ไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน เช่น ความสำเร็จ

3. บุคคลที่จะก้าวไปสู่ความต้องการระดับต่อไปเมื่อความต้องการระดับต่ำลงมาได้ถูกตอบสนองอย่างดีแล้วเท่านั้น นั่นคือ คนงานจะมุ่งการตอบสนองความต้องการสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย ก่อนที่จะถูกจูงใจให้มุ่งไปสู่การตอบสนองความต้องการทางสังคม

4. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการทางร่างกายจะอยู่ลำดับต่ำที่สุด ความต้องการพื้นฐานมากที่สุดที่ระบุโดยมาสโลว์ ความต้องการเหล่านี้จะหมายถึงแรงผลักดันทางชีววิทยาพื้นฐาน เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ และที่อยู่อาศัย เพื่อการตอบสนองความต้องการเหล่านี้ บริษัทจะต้องให้เงินเดือนอย่างเพียงพอแก่บุคคลที่พวกเขาจะรับภาระสภาพการดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น อาหารและที่อยู่อาศัย ในทำนองเดียวกันเวลาพักจะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของงานด้วยที่เปิดโอกาสให้บุคคลตอบสนองความต้องการทางร่างกายของพวกเขาได้ บริษัทควรมีโครงการออกกำลังกายซึ่งจะช่วยให้พนักงานมีสุขภาพดีด้วยการตอบสนองความต้องการทางร่างกายของพวกเขา บุคคลที่หิวจนเกินไปหรือเจ็บป่วยจนเกินไปยากที่จะมีส่วนช่วยบริษัทของพวกเขาได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปความต้องการทางร่างกายจะถูกตอบสนองด้วยรายได้ที่เพียงพอและสภาพแวดล้อมของงานที่ดี เช่น ห้องน้ำสะอาด แสงสว่างที่เพียงพอ อุณหภูมิที่สบายและการระบายอากาศที่ดี

5. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความปลอดภัยความต้องการลำดับที่สองของมาสโลว์ จะถูกกระตุ้นภายหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายถูกตอบสนองแล้ว ความต้องการความปลอดภัยจะหมายถึงความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยปราศจากอันตรายทางร่างกายและจิตใจ บริษัทสามารถทำได้หลายสิ่งหลายอย่างเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการความปลอดภัย ตัวอย่างเช่น บริษัทอาจจะให้การประกันชีวิตและสุขภาพ สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย กฎและข้อบังคับที่ยุติธรรมและสมควร และการยอมให้มีสภาพแรงงาน

6. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ความต้องการทางสังคมคือ ความต้องการระดับสามที่ระบุโดยมาสโลว์ ความต้องการทางสังคมจะหมายถึงความต้องการที่จะ

เกี่ยวพันการมีเพื่อนและการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่น เพื่อการตอบสนองความต้องการทางสังคม บริษัทอาจจะกระตุ้นการมีส่วนร่วมภายในกิจกรรมทางสังคม เช่น งานเลี้ยงของสำนักงาน ทีมฟุตบอลหรือโบว์ลิงของบริษัทจะให้โอกาสของการตอบสนองความต้องการทางสังคมด้วย การเป็นสมาชิกสโมสรของบริษัทจะให้โอกาสที่ดีแก่ผู้บริหารเพื่อ “การสร้างเครือข่าย” กับผู้บริหารคนอื่น ในขณะที่ตอบสนองความต้องการทางสังคมของพวกเขาได้ด้วย ก่อนหน้านี้เราได้กล่าวถึงโครงการสุขภาพจะช่วยตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้ โครงการสุขภาพนี้สามารถช่วยตอบสนองความต้องการทางสังคมได้ด้วย ความจริงแล้วการทำงานหรือการเล่นกีฬากับเพื่อนร่วมงานจะให้โอกาสที่ดีเยี่ยมต่อการมีเพื่อน การวิจัยแสดงให้เห็นว่าความต้องการทางสังคมจะถูกกระตุ้นภายใต้สภาวะที่ “ความไม่แน่นอนทางองค์กร” ที่มีอยู่ เช่น เมื่อความเป็นไปได้ของการรวมบริษัทได้คุกคามความมั่นคงของงาน ภายใต้สภาวะเช่นนี้บุคคลจะแสวงหาความเป็นมิตรจากเพื่อนร่วมงานเพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังเป็นไปอยู่

7. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงคือ ความต้องการระดับที่สี่ ความต้องการเหล่านี้หมายถึง ความต้องการของบุคคลที่จะสร้างการเคารพตนเองและการชมเชยจากบุคคลอื่น ความต้องการชื่อเสียงและการยกย่องจากบุคคลอื่นจะเป็นความต้องการประเภทนี้ ตัวอย่างเช่น พวกเขาอาจจะได้รับเชิญงานเลี้ยงเพื่อที่จะยกย่องความสำเร็จที่ดีเด่น การพิมพ์เรื่องราวภายในจดหมายข่าวของบริษัท เพื่อที่จะพรรณนาความสำเร็จของบุคคล การให้กุญแจห้องน้ำแก่ผู้บริหาร การให้ที่จอดรถยนต์ส่วนบุคคล และการประกาศ “บุคคลดีเด่น” ประจำเดือน ล้วนแต่เป็นตัวอย่างของสิ่งที่สามารถกระทำเพื่อการตอบสนองความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง การให้รางวัลเป็นนาฬิกาและเพชรแก่การบริการที่ดีและรางวัลราคาถูก เช่น ที-เชิ้ต และเหยือกเบียร์จะมีประโยชน์ต่อการยกย่องด้วย

8. ความต้องการความสมหวังของชีวิต (Self-Actualization Needs) ความต้องการความสมหวังของชีวิตคือ ความต้องการระดับสูงสุด บุคคลมักจะต้องการโอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์ภายในงาน หรือพวกเขาอาจจะต้องการความเป็นอิสระ และความรับผิดชอบ บริษัทได้พยายามจูงใจบุคคลเหล่านี้ด้วยการเสนอตำแหน่งที่ท้าทายแก่พวกเขา

มาสโลว์เชื่อว่าความต้องการเหล่านี้จะถูกเรียงลำดับจาก “ต่ำสุด” ไปยัง “สูงสุด” มาสโลว์ กล่าวว่า เมื่อต้องการ ณ ระดับ “ต่ำสุด” ร่างกายได้ถูกตอบสนองแล้ว ความต้องการ ณ ระดับ “สูงขึ้น” ต่อไป ความปลอดภัย จะมีความสำคัญมากที่สุดและต่อไปตามลำดับ ตามทฤษฎีของมาสโลว์แล้ว บุคคลจะถูกจูงใจให้ตอบสนองความต้องการระดับต่ำก่อนที่พวกเขาจะพยายามตอบสนองความต้องการระดับสูง ยิ่งกว่านั้นเมื่อความต้องการอย่างหนึ่งถูกตอบสนองแล้ว

ความต้องการนี้จะไม่เป็นสิ่งที่น่าพอใจที่มีพลังต่อไปอีก ทฤษฎีของมาสโลว์จะถูกสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานที่ว่าความต้องการที่ยังไม่ได้ถูกตอบสนองจะเป็นปัจจัยที่ปลุกเร้าพฤติกรรมของบุคคล เมื่อความต้องการได้ถูกตอบสนองตามสมควรแล้วความต้องการเหล่านี้จะหยุดเป็นสิ่งน่าพอใจพฤติกรรม

โร เชื่อว่า การที่ความต้องการขั้นต่าง ๆ ของเด็กจะได้รับการตอบสนองหรือไม่ขึ้นขึ้นกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพ และบุคลิกภาพนี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล โดยบุคคลจะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและสนองความต้องการของคน

อย่างไรก็ตามการตอบสนองความต้องการแต่ละขั้นไม่จำเป็นต้องเต็มทั้งหมด ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ในทฤษฎีของโร ได้อธิบายความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่และเลือกอาชีพ ดังนี้

- ความต้องการด้านสรีระ
- ความต้องการความปลอดภัย
- ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ
- ความต้องการเห็นตนเองมีคุณค่า
- ความต้องการข้อมูลข่าวสาร
- ความต้องการที่จะเข้าใจข้อมูลข่าวสาร
- ความต้องการด้านความงาม
- ความต้องการที่จะเข้าใจตนเอง

กล่าวโดยสรุป ได้ว่า การเลือกอาชีพตามทฤษฎีของโร นั้น บุคคลจะได้รับอิทธิพลจากความแตกต่างด้านชีววิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา ซึ่งรวมหมายถึง บรรยากาศในบ้านและความต้องการพื้นฐานของบุคคล การที่คนเลือกงานใด เพราะเขาได้รับความพอใจจากการทำงาน และเขาต้องการอะไร อย่างไร จากงานนั้น ๆ

นอกจากนี้โรยังแบ่งอาชีพออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

1. อาชีพที่ติดต่อกับเกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น อาชีพบริการ อาชีพธุรกิจ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระเบียบประเพณี อาชีพด้านศิลปะและการบันเทิง

2. อาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวัตถุ เช่น อาชีพด้านเทคนิค การเกษตร วิทยาศาสตร์

โร อธิบายว่า ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับในวัยเด็กจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ เป็นต้นว่า บุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศแห่งความรัก ความอบอุ่น จะเป็นคนที่ชอบสังคมกับบุคคลต่าง ๆ มีทัศนคติที่ดีต่อการสังคม เมื่อ

เลือกอาชีพมักจะเลือกอาชีพที่ติดต่อกับบุคคล เช่น อาชีพเกี่ยวกับการให้บริการ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักแนะแนว แพทย์ พยาบาล ตำรวจ หรืออาชีพธุรกิจ ส่วนบุคคลที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เช่น พ่อแม่ทะเลาะไม่สนใจหรือเรียกร้องต่อเด็กมากเกินไป จะทำให้บุคคลนั้นเป็นบุคคลที่ไม่ชอบสังสรรค์กับบุคคลอื่น ฉะนั้นมักจะเลือกอาชีพที่ไม่ต้องติดต่อกว้างขวางกับบุคคลแต่เป็นการทำงานกับวัตถุมากกว่า เช่น อาชีพด้านเทคนิค กลไกกรรม และวิทยาศาสตร์

ทฤษฎีความต้องการของ ฮอปพอค (Hoppock's Composite Theory) (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2528, น. 48-52)

สามารถแยกออกเป็นข้อย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. คนเราเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการ มนุษย์เกิดมาทุกคนย่อมมีความต้องการมากมาย ความต้องการเหล่านี้มีทั้งความต้องการทางร่างกายและจิตใจ ทางร่างกาย ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ส่วนความต้องการทางด้านจิตใจ ได้แก่ ชื่อเสียง การยอมรับ ความรัก ความนับถือจากผู้อื่น แต่บุคคลทุกคนมีความต้องการต่างชนิดและต่างระดับกัน บางคนต้องการทางวัตถุ เช่น เงินทอง ทรัพย์สิน ในขณะที่บางคนเน้นความสงบทางจิตใจมากกว่า บางคนก็ชอบที่จะอยู่กับผู้อื่น ต้องการเกี่ยวสัมพันธ์กับคนอื่นสูง ทำให้เขาแสวงหากิจกรรมอาชีพที่จะช่วยให้เขาได้ใกล้ชิดสัมพันธ์กับผู้อื่นมาก ๆ เช่น อาชีพประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ในขณะที่บางคนชอบอยู่เงียบ ๆ คนเดียว ก็มักเลือกอาชีพที่ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่นมากนัก เช่น อาชีพนักประพันธ์ นักคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์เป็นตัวกำหนดให้เขาเลือกอาชีพที่จะสนองความต้องการของเขาได้

2. อาชีพที่เราเลือก มักจะเป็นอาชีพที่จะสามารถตอบสนองความต้องการสูงสุดของเราได้ บุคคลที่มีความต้องการความมั่นคงในชีวิตสูง มักจะเลือกอาชีพที่มีความมั่นคง เสี่ยงน้อย เช่น อาชีพรับราชการ เพราะไม่ต้องกลัวการถูกไล่ออก อยู่ไปได้เรื่อย ๆ หรือผู้ที่ชอบเสี่ยงมาก ๆ อาจสนใจอาชีพทางธุรกิจได้

อย่างไรก็ตาม มนุษย์น้อยคนนักที่จะมีความต้องการเพียงอย่างเดียวโดด ๆ ส่วนใหญ่แล้วเรามีความต้องการหลายชนิดในตัวเอง และการเลือกอาชีพของเราก็มักจะได้รับอิทธิพลจากความต้องการเหล่านี้ ตามสัดส่วนที่มากน้อยต่างกัน

3. ความต้องการที่เกิดขึ้นนี้ อาจชัดเจนแน่นอนในบุคคลบางคน แต่สำหรับบางคนอาจคลุมเครือ แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็ตาม มันจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเราทั้งสิ้น

บุคคลอาจจะรู้ถึงความต้องการของตัวเอง เช่น รู้ว่าเขาต้องการประกอบอาชีพพยาบาล เพราะเขาชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความต้องการรับใช้ผู้อื่น หรือบางคนอาจจะไม่รู้สาเหตุใด เขาก็อยากประกอบอาชีพนายความ รู้เพียงแค่ว่าเป็นอาชีพที่ดึงดูดเขามากกว่าอาชีพอื่น ๆ เท่านั้น

การที่เราจะรู้ถึงความต้องการของตนเองแค่ไหนนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจตนเองของเราด้วย ถ้าใครเข้าใจตัวเองมากก็จะรู้ถึงแรงจูงใจที่ดึงดูด ทำให้เขาชอบ/ไม่ชอบอาชีพเหล่านั้น ถ้ามีความเข้าใจตนเองน้อย ก็อาจไม่เข้าใจว่าทำไมเขาถึงชอบ/ไม่ชอบอาชีพนั้น ดังนั้น สาเหตุการเลือกอาชีพจึงไม่กระจ่างเสมอไปในบุคคลทุกคน

4. พัฒนาการทางอาชีพ เริ่มจากจุดที่บุคคลเริ่มตระหนักว่า มีอาชีพบางชนิดที่จะทำให้เขาได้รับความพึงพอใจ และสามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้

จากประสบการณ์เบื้องต้นของชีวิต เราเรียนรู้ว่ามีการกระทำบางอย่างที่ทำแล้วเรามีความสุข บางอย่างทำแล้วมีทุกข์ ทำให้เราเริ่มแสวงหากิจกรรมที่ทำแล้วมีความสุขมากขึ้นเรื่อย ๆ และในขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ทำแล้วเกิดทุกข์

เมื่อเติบโตขึ้นเราก็เรียนรู้ว่า มีอาชีพบางประเภทสามารถให้ประสบการณ์ที่เราทำแล้วมีความสุข มากกว่าอาชีพบางประเภท ทำให้เราเริ่มแสวงหาอาชีพนั้น ๆ ในช่วงที่เราเริ่มตระหนักและแสวงหาอาชีพบางอาชีพนี้แหละ เป็นจุดที่ ฮอปพอค เชื่อว่าทางเลือกอาชีพได้เริ่มขึ้นแล้ว นี่ย่อมแสดงว่าความเชื่อของ ฮอปพอค ในเรื่องอาชีพนั้นมีส่วนเน้นถึงแนวโน้มทางพัฒนาการเช่นกัน

ฮอปพอค เชื่อว่าก่อนการเลือกอาชีพจริง ๆ เราทุกคนมีความรู้สึกเกี่ยวกับความต้องการในอาชีพใด อาชีพหนึ่งมานานแล้ว และทัศนคติต่ออาชีพบางชนิดนี้แหละ จะมีผลต่อ ทิศทางการเลือกอาชีพของเราในภายหลัง

5. สิ่งที่จะเป็นเครื่องแสดงว่า เรามีการพัฒนาทางการเลือกอาชีพมากขึ้นหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าเราเข้าใจว่าการเลือกอาชีพของเราได้สนองตอบความต้องการของตนเองเพียงใด ยิ่งเราแน่ใจว่า ที่เราเลือกอาชีพนี้เพราะเรามีความต้องการอย่างนี้ อย่างนั้น ก็ยิ่งแสดงว่าเรามีพัฒนาการทางอาชีพที่สูงขึ้น

การที่จะรู้ถึงความต้องการที่แน่ชัดของเราได้นั้น เราก็ต้องรู้จักทั้งตัวเราเอง อาชีพที่เราสนใจและความสามารถในการวิเคราะห์ของตัวเอง

บางครั้งการเลือกอาชีพของคนบางคน คล้ายกับเป็นการเลือกซื้อเสื้อ คือลองไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถูกใจเข้าสักวันหนึ่ง การกระทำดังกล่าวอาจใช้ได้ผลกับตัวเลือกที่ไม่มี ความสำคัญกับชีวิตนัก เช่น รองเท้าหรือเสื้อผ้า แต่ในกรณีที่เป็นตัวเลือกสำคัญ ๆ เช่น อาชีพ หรือ คู่ครอง การเลือกโดยลองผิดถูก คงจะไม่เป็นยุทธวิธีที่ฉลาดนัก

การเลือกที่ได้ผลกว่าน่าจะเป็นการเลือกโดยวิธีกระทำอย่างรอบคอบ ไตร่ตรองโดยรู้ ความต้องการส่วนตัว และรัฐธรรมนูญของอาชีพที่สนใจ และนำข้อมูลทั้ง 2 แหล่งนี้มาพิจารณา ประกอบหาสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเราให้มากที่สุด

6. การเข้าใจตนเองจะทำให้เราารู้ถึงสิ่งที่เราต้องการ และรู้ว่าเรามีอะไรจะไป แลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการนั้น

ฮอปพอค ได้เน้นการรู้จักตนเองไว้อย่างสำคัญในทฤษฎีของเขา เพราะเขามี ความเชื่อว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองจะทำให้บุคคลได้เข้าใจถึงความต้องการ จุดประสงค์ เป้าหมายของชีวิต จุดเด่น จุดอ่อน และ ความสามารถของเขา ทำให้เขารู้ว่าเขาเหมาะและไม่ เหมาะกับอาชีพใด เพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

7. ความรู้เกี่ยวกับอาชีพก็มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพของเรา คือเราจะได้ ประจักษ์แก่ตนเองว่า อาชีพนั้น ๆ สอดคล้องความต้องการของเราหรือไม่ เราจะได้อะไรจากการ ประกอบอาชีพนั้น และเราจะต้องให้อะไรแก่อาชีพนั้น ๆ บ้าง

จะเห็นได้ว่า ในการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพใดนั้น ถ้าเราไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ นั้นเลย เราจะเลือกอย่างคนตาบอด แต่ถ้าเรามีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เราสนใจ ข้อมูลนั้นจะช่วย ประกอบการพิจารณาของเรา ทำให้การตัดสินใจของเราอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากขึ้น

8. ความพึงพอใจในงานอาชีพ เกิดจากการได้ประกอบอาชีพที่ตรงกับความต้องการ ของเรา ยิ่งถ้าสิ่งที่มีใกล้เคียงสิ่งที่เราต้องการจะมีเท่าใด ความพึงพอใจในงานอาชีพของเราก็ยิ่ง สูงขึ้นเท่านั้น

งานอาชีพใดก็ตามที่สนองความต้องการของบุคคลได้ทั้งระดับความต้องการทาง จิตใจและร่างกาย งานนั้นย่อมทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจมากขึ้นเป็นลำดับ บุคคลที่เบื่อ เซ็งต่องาน ย่อมหมายถึงงานที่เขาทำ ไม่ได้ตอบสนองความต้องการของเขา ดังนั้น ความสุข/พึง พอใจต่องาน จึงหมายถึงอัตราส่วนของสิ่งที่เขาคิดว่าเขาควรจะได้รับนั้นสมมูลกัน เขาก็จะยังมี ความพึงพอใจในงานที่ทำ ได้ดีมีผลงานใหม่

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงสิ่งที่เขาได้รับจากการทำงานนั้น มิได้หมายถึงเงินเดือน เสมอไป อาจเป็นด้านอื่น ๆ เช่น บรรยากาศ สวัสดิการ เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น

9. ความพึงพอใจจากการทำงาน มิได้หมายถึงเฉพาะสิ่งที่บุคคลได้รับในปัจจุบันเท่านั้น อาจเป็นสิ่งที่เขาคาดหวังว่างานจะมีอนาคตที่สดใส กล่าวง่าย ๆ คือ เป็นบันไดไปสู่ตำแหน่งหรืองานใหม่ในอนาคตที่ดีกว่าก็เป็นได้

บุคคลอาจมีความพอใจในงานที่เขาทำ เพราะงานนี้จะทำให้เขาก้าวหน้าเร็ว มีอนาคตที่แจ่มใสกว่างานอื่น ๆ ก็ได้ คือเขาอาจจะยอมเริ่มต้นจากงานปัจจุบันที่ไม่ใคร่น่าสนใจนัก แต่คิดว่ามีความหวังจะเลื่อนสู่ตำแหน่งใหญ่ได้เร็วก็เป็นได้

สำหรับบางคน ความพอใจในงานอาจจะเกิดจากการที่งานนั้นได้ตอบสนองความต้องการปัจจัยขั้นพื้นฐานของเขาได้ก่อน แม้งานจะไม่มีอนาคตเลย แต่เขาอาจพอใจทำเพราะได้เงินดีในปัจจุบัน เช่น ผู้ที่ไปทำงานในตะวันออกกลาง เป็นต้น

10. คนเราเมื่อเลือกอาชีพแล้วเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ถ้าเขารู้สึกว่าการเปลี่ยนจะทำให้เขาได้รับการตอบสนองที่ดีกว่างานเก่า

สมมติว่าเราต้องการเงินเดือนดี เราอาจเปลี่ยนงานถ้างานใหม่ให้เงินดีกว่างานเก่า หรือเราอาจเปลี่ยนงานถ้าความต้องการของเราเปลี่ยนไป เช่น ถ้าเราเกิดเบื่อหน่ายการทำงานซ้ำซาก จำเจ มีความต้องการอยากหาสิ่งใหม่น่าตื่นเต้นให้กับชีวิต เราอาจจะออกจากงานเดิมที่นำเบื่อหน่ายสู่งานใหม่ที่ท้าทายก็ได้

มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่เคยเป็นความต้องการของเราครั้งหนึ่ง อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ดังนั้น เมื่อความต้องการเปลี่ยนไปงานซึ่งครั้งหนึ่งเคยสนองความต้องการของเรา ก็ย่อมจะต้องเปลี่ยนไปด้วย เราจึงอาจต้องหางานใหม่เพื่อสนองความต้องการใหม่ที่เกิดขึ้นของเราด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์

ซูเปอร์ (Super, 1975 อ้างถึงใน สำเนา ขจรศิลป์, 2529, น. 34-38) ได้กล่าวถึงขั้นพัฒนาการทางอาชีพโดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นที่ 1 ขั้นเจริญเติบโตอยู่ในช่วงตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 14 ปี เป็นขั้นของการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองหรืออัตมโนทัศน์ โดยเริ่มจากการถือตนเองตามแบบบุคคลสำคัญในครอบครัวหรือในโรงเรียน ในช่วงแรกของขั้นการเจริญเติบโตนี้เด็กจะมีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มขึ้น และได้มีโอกาสทดสอบในสภาพความจริงมากขึ้น สำหรับขั้นการเจริญเติบโตนี้จำแนกเป็นระยะย่อย ๆ 4 ระยะ คือ

1.1 ระยะเวลาที่ 1 ระยะเวลาที่เด็กยังไม่สนใจเรื่องอาชีพ ระยะนี้เด็กจะมีอายุอยู่ใน ช่วง 3 ปี แรกของชีวิต

1.2 ระยะเวลาที่ 2 ระยะเวลาเพื่อฝัน เป็นระยะที่เด็กมีอายุระหว่าง 4-10 ปี ระยะนี้เด็กจะ คิดถึงเรื่องอาชีพในลักษณะเพื่อฝัน และอาจจะมีการเล่นหรือการแสดงบทบาทตามความเพื่อฝัน

1.3 ระยะเวลาที่ 3 ระยะเวลาความสนใจเป็นระยะที่เด็กมีอายุระหว่าง 11-12 ปี ระยะนี้เด็ก จะพิจารณาอาชีพตามความสนใจของตนเอง โดยใช้ความชอบและความสนใจเป็นหลักใน การตัดสินใจเลือกอาชีพและกิจกรรมต่าง ๆ

1.4 ระยะเวลาที่ 4 ระยะเวลาความสามารถเป็นระยะที่เด็กมีอายุระหว่าง 13-14 ปี ระยะนี้ จะพิจารณาอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถของตนเอง พร้อมทั้งคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ ของตน มีความต้องการอยากจะทำอะไร หรือต้องการฝึกงานเกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ

2. ขั้นที่ 2 ขั้นการสำรวจ ขั้นนี้บุคคลมีอายุ 15-24 ปี เป็นขั้นของการสำรวจตนเอง สำรวจอาชีพ ขณะอยู่ในโรงเรียนโดยการสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรืองานอดิเรกหรือ จาก การทำงานพิเศษ และทดลองสวมบทบาทงานหรืออาชีพนั้น ๆ ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มแสวงหา ประสบการณ์จากการทำงานและจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับขั้นการสำรวจนี้แบ่งออกเป็น ระยะย่อย ๆ 3 ระยะ คือ

2.1 ระยะเวลาที่ 1 ระยะเริ่มพิจารณาและทดลองอาชีพ แต่ยังไม่ตัดสินใจแน่นอนอยู่ใน ช่วงอายุ 15-17 ปี โดยบุคคลจะพิจารณาตามความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ค่านิยม เจตคติ และโอกาสในการได้งานทำ สำหรับระยะนี้นั้นจะมีการเลือกปฏิบัติ อบรม การ ทำงาน เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ และประสบการณ์อื่น ๆ

2.2 ระยะเวลาที่ 2 ระยะหวั่นไหวหวัต่อของการพัฒนาการด้านอาชีพหรือระยะหวั่นไหว หวัต่อของการเลือกอาชีพอยู่ในช่วงอายุ 18-21 ปีระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลพิจารณาเลือกอาชีพจาก สภาพความเป็นจริงมากขึ้น โดยพิจารณาลักษณะของตนเอง ลักษณะของงานอาชีพ และโอกาสที่ จะได้งานทำ นอกจากนี้ยังเป็นระยะที่บุคคลเตรียมตัวเข้าสู่โลกของงาน โดยพยายามหา ประสบการณ์จากการฝึกงานหรือพยายามศึกษาวิชาพื้นฐานในการประกอบอาชีพนั้น ๆ เพื่อ เตรียมตัวให้พร้อมในการทำงาน

2.3 ระยะเวลาที่ 3 ระยะทดลองปฏิบัติงานอยู่ในช่วง 22-24 ปี เป็นระยะที่บุคคลได้ ตัดสินใจเลือกอาชีพแล้วและเริ่มทดลองปฏิบัติงานหรือทำงาน ตามที่เลือกในอาชีพนั้น ๆ

3. ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างหลักฐาน เป็นขั้นที่บุคคลที่เริ่มประกอบอาชีพที่ถาวร อยู่ในช่วงอายุ 24-44 ปี เป็นขั้นที่บุคคลได้พบงานที่เหมาะสม มีความตั้งใจและความพยายามในการทำงานเพื่อ

จะยึดถือเป็นอาชีพที่ถาวร แต่ในระยะต้น ๆ ของขั้นการสร้างหลักฐานอาจมีการทดลองงานและเปลี่ยนงานอยู่บ้าง แต่บางคนก็ไม่มีทดลองงานหรือเปลี่ยนงาน สำหรับขั้นสร้างหลักฐานแบ่งเป็นระยะย่อย ๆ 2 ระยะ คือ

3.1 ระยะที่ 1 ระยะทดลองปฏิบัติงานอยู่ช่วงอายุ 25-30 ปี ระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลประกอบอาชีพที่ได้เลือกสรรแล้ว แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงงานอีกครั้งหนึ่ง หรือสองครั้งจึงจะพบงานที่ยึดเป็นอาชีพถาวร แต่สำหรับบางคนจะไม่มีในระยะนี้คือ เขาจะประกอบอาชีพที่ถาวรเลยไม่มีการเปลี่ยนงาน

3.2 ระยะที่ 2 ระยะสร้างความมั่นคงในอาชีพอยู่ในช่วงอายุ 31-44 ปี ระยะนี้บุคคลจะเริ่มทำงานตามแบบแผนงานอาชีพที่กระจ่างชัด เพื่อสร้างงานให้มั่นคงและพัฒนางานให้ก้าวหน้า

4. ขั้นที่ 4 ขั้นคงไว้ซึ่งความมั่นคงในอาชีพ หรือขั้นของงานอาชีพที่มั่นคงอยู่ในช่วง อายุ 45-64 ปี เป็นขั้นที่บุคคลมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ โดยจะดำเนินการประกอบอาชีพที่เลือกแล้วสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในการประกอบอาชีพนั้น

5. ขั้นที่ 5 ขั้นเสื่อมถอยเป็นขั้นที่บุคคลมีอายุ 65 ปีขึ้นไป ในขั้นนี้บุคคลจะเริ่มลดประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ เริ่มมีความเสื่อมถอยทั้งพลังปัญญาและพลังร่างกาย การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของงานและหยุดงานนั้นไปในที่สุดหรืออาจมีกิจกรรมอื่น ๆ หรืองานครึ่งเวลาหรืองานอดิเรก ทดแทนงานอาชีพเดิม สำหรับขั้นความเสื่อมถอยนี้ จำแนกเป็นระยะย่อย ๆ 2 ระยะคือ

5.1 ระยะที่ 1 ระยะลดการทำงานอยู่ในช่วง 65-70 ปี เป็นช่วงที่บุคคลเริ่มลดประสิทธิภาพการทำงานในอาชีพของตน การทำงานของบุคคลในช่วงนี้จะช้าลง บางคนมีการเปลี่ยนหน้าที่การงาน ลักษณะของงานหรืออาจทำงานเป็นบางเวลา

5.2 ระยะที่ 2 ระยะเลิกประกอบอาชีพโดยสิ้นเชิง คือตั้งแต่อายุ 71 ปี เป็นต้นไป เป็นช่วงของการพักผ่อน หยุดประกอบอาชีพโดยสิ้นเชิง บางคนอาจจะหยุดทำงานอย่างมีความสุข แต่บางคนอาจจะพบแต่ความไม่สมหวังหรืออาจจะทำงานไปเรื่อย ๆ จนสิ้นอายุขัย

ตารางที่ 2.1
พัฒนาการทางอาชีพตามแนวคิดของซูเปอร์

ระดับ	วัย	ลักษณะทางอาชีพ
ขั้นที่ 1 ขั้นเจริญเติบโต ระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 ระยะที่ 4	แรกเกิด-14 ปี 3 ปีแรก 4-10 ปี 11-12 ปี 13-14 ปี	ยังไม่สนใจเรื่องอาชีพ ระยะเพื่อฝัน พิจารณาอาชีพตามความสนใจ พิจารณาอาชีพตามความสามารถของตนเอง มีความต้องการอยากรจะลอง
ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ ระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3	15-24 ปี 15-17 ปี 18-21 ปี 22-24 ปี	พิจารณาอาชีพตามความสามารถ ความสนใจ และโอกาส ได้งาน แต่ยังไม่ได้ ตัดสินใจ พิจารณาเลือกอาชีพจากสภาพความเป็นจริง เป็นระยะที่บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพ
ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างหลักฐาน ระยะที่ 1 ระยะที่ 2	25-30 ปี 31-44 ปี	ประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างความมั่นคง
ขั้นที่ 4 ขั้นคงไว้ซึ่งความ มั่นคงในอาชีพ	45-64 ปี	มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ
ขั้นที่ 5 ขั้นเสื่อมถอย ระยะที่ 1 ระยะที่ 2	65 ปีขึ้นไป 65-70 ปี 71 ปีเป็นต้นไป	ระยะเวลาการทำงาน ระยะเลิกประกอบอาชีพ เป็นช่วงการพักผ่อน

ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์เบิร์ก

กินซ์เบิร์ก (Ginzberg, 1972 อ้างถึงใน ลำเนาวิ ขจรศิลป์, 2529, น. 27-30) ได้แบ่งพัฒนาการทางอาชีพของบุคคล เป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะความคิดฝัน (Fantasy Period) อยู่ในช่วงอายุก่อน 11 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้เป็นการเลือกตามที่ตนเองต้องการเพียงด้านเดียวเด็กจะคิดเกี่ยวกับอาชีพในรูปของความต้องการที่จะเป็นเมื่อตนเองเป็นผู้ใหญ่ ในระยะนี้เด็กยังไม่มีความสามารถในการประเมินขีดความสามารถของตนเอง ยังไม่ได้คำนึงถึงโอกาสที่เป็นไปได้ และขอบเขตของความเป็นจริงและข้อจำกัดต่าง ๆ แต่เป็นการเลือกที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม นับเป็นเวลาที่เด็กเริ่มพัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับงาน

2. ระยะที่ไม่ตกลงใจเลือกอาชีพที่แน่นอน (Tentative Period) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11-17 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้กว้างไกลมากขึ้น เด็กจะเริ่มรู้สึกและยอมรับว่าเขาชอบที่จะทำกิจกรรมบางประเภทได้ดี เป็นการเริ่มตระหนักถึงความต้องการในการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต การพิจารณาเลือกอาชีพในระยะนี้ ยังเป็นการเลือกที่พิจารณาองค์ประกอบเกี่ยวกับตนเองในด้านความสนใจ ความสามารถและค่านิยมของตน โดยมักจะเป็นในลักษณะตอบสนองความพึงพอใจในอนาคตมากกว่าปัจจุบันและมิได้คำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ที่จำเป็นและข้อจำกัดในอาชีพนั้น ๆ ในระยะนี้สามารถแบ่งเป็นขั้นย่อย ๆ ได้ 4 ขั้น คือ

2.1 ขั้นที่ 1 การเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสนใจ (Interest Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11-12 ปี เด็กจะพิจารณาวางโครงการเลือกอาชีพจากความสนใจของตนเองโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเอง และส่วนมากจะสัมพันธ์กับความต้องการหรือจินตนาการในความคิดฝัน (Fantasy Period)

2.2 ขั้นที่ 2 การเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถของตนเอง (Capacity Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13-14 ปี เด็กจะเริ่มประเมินความสามารถของตนเอง และพิจารณาเลือกอาชีพโดยใช้ความสนใจและความสามารถของตนเองเป็นหลักในการพิจารณา

2.3 ขั้นที่ 3 การเลือกอาชีพโดยพิจารณาค่านิยม (Value Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15-16 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้ จะเป็นการพิจารณาจากค่านิยมของเด็กโดยที่เด็กเริ่มสังเกตว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ตนเองต้องการในชีวิต

2.4 ขั้นที่ 4 ระยะของการเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) เป็นช่วงสุดท้ายของระยะนี้ โดยทั่วไปเด็กจะเริ่มสุขุมขึ้นและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ จากข้อเท็จจริง และตัดสินใจได้อย่าง

ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง เขาตระหนักได้ว่าการตัดสินใจของเขาจะเป็นผลต่อเนื่องไปในอนาคตของเขาด้วย ซึ่งในที่สุดเขาจะเริ่มจัดระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ ความสามารถทางอาชีพและคุณค่าทางอาชีพให้มีความเหมาะสมกับตนเองและบทบาทเพศของตนเองได้

3. ระยะของความเป็นจริง (Realistic Period) อยู่ในช่วงอายุ 17 ปี จนถึงวัยผู้ใหญ่ในขณะนี้ บุคคลจะพิจารณาเลือกอาชีพโดยพิจารณาตนเองและพิจารณาอาชีพประกอบกันตามสภาพความเป็นจริง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ

การเลือกอาชีพตามทฤษฎี ฮอปพอค (Hoppock) (อ้างถึงใน พุดตาล ศรีเมฆ, 2541) มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ แบ่งได้ 3 ปัจจัย ดังนี้ คือ

ปัจจัยส่วนบุคคล

บุคคลที่มีแนวโน้มจะเลือกอาชีพ ที่เขาคาดว่าจะสนองตอบความต้องการของเขาได้มากที่สุด ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้บุคคลรู้ถึงว่า เขาต้องการอะไรจากอาชีพ และบุคคลมีคุณสมบัติอะไรที่เหมาะสมกับอาชีพบ้าง เช่น ถ้าเน้นเรื่องบุคลิกภาพ บุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน แต่ละคนจะมีลักษณะที่ชี้เฉพาะตนไม่ว่ารูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ หรือนิสัยใจคอ มีนักวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “บุคลิกภาพ” คือ ลักษณะส่วนรวมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่ปรากฏทางร่างกาย นิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมรวมของบุคคลนั้น ซึ่งได้รวมอยู่ด้วยกันอย่างผสมกลมกลืนในตัว บุคคลนั้นรวมถึงสิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ สิ่งที่เขาสนใจและไม่สนใจ เป้าหมายต่าง ๆ ในชีวิตของเขา ความสามารถด้านต่าง ๆ ของเขา

ลักษณะของบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละคนนั้น หากบุคคลรู้จักและเข้าใจบุคลิกภาพจนสามารถมองตนได้ตามสภาพความเป็นจริงย่อมช่วยให้บุคคล ตัดสินใจเลือกแนวทางชีวิต การศึกษา และอาชีพได้อย่างสอดคล้องกับตัวเองมากที่สุด เป็นต้น

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของแฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parsons) (อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2529, น. 25) ทฤษฎีนี้ได้มีการศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ สรุปได้ดังนี้ คือ

- ความถนัดและสติปัญญา

ความถนัดและสติปัญญามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ นอกจากนั้นยังเป็ องค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพด้วย

- ความสนใจ

ความสนใจเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และจะมีอิทธิพลต่อ การที่เขาจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพนั้นมากน้อยเพียงใด

- ค่านิยม

ค่านิยมของบุคคลที่มีต่ออาชีพ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ เป็นต้นว่า คนที่มี เมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อาจเลือกอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ พยาบาล คนที่ยึดถือ ความเป็นธรรมในสังคม อาจเลือกอาชีพนักกฎหมาย

- บุคคลแวดล้อม

บุคคลแวดล้อมเป็นต้นว่า พ่อแม่ ญาติ ครู นักแนะแนว ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือก อาชีพของบุคคล เช่น เด็กบางคนอยากเลือกอาชีพครู เพราะนิยมชมชอบครูของตน หรือเด็กบาง คนอาจเลือกอาชีพตามเพื่อนสนิทของตน เด็กบางคนเห็นพี่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ความพอใจในอาชีพของพี่อาจมีอิทธิพลในการที่น้องจะดำเนินรอยตามโดยเลือกอาชีพตามอย่างพี่

- สัมฤทธิ์ผลในการเรียน

สัมฤทธิ์ผลในการเรียน มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ โดยที่บุคคลที่มีผลการเรียนดีใน แขนงวิชาใด มักจะเลือกอาชีพในแขนงนั้น และบุคคลที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนโดยทั่วไปใน เกณฑ์ดี มีแนวโน้มจะเลือกอาชีพในระดับวิชาชีพ เช่น เด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนดีจะเลือกอาชีพ ที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถมากเป็นต้น แพทย์ วิศวกรรรม ล่าม นักบัญชี

- ครอบครัว

ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล โดยที่ลูกบางคนจะเลือกอาชีพ ตามอาชีพของพ่อแม่ และสถานเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ ของเด็ก ลอเรนซ์ ลิปเซทท์ (Laurance Lipsett, 1962, pp. 432-437 อ้างถึงใน วัชรวิ มีทรัพย์, 2531, น. 15) ได้ทำการวิจัยพบว่า เด็กจากครอบครัวที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมระดับกลางจะ เลือกอาชีพระดับสูงกว่าอาชีพของพ่อแม่ ซึ่งเขาให้ข้อคิดว่าเป็นเช่นนั้น อาจเนื่องจากคนชั้นกลาง

มักจะสนับสนุนให้ลูกเลือกอาชีพที่มีเกียรติ และมีรายได้ดีกว่าตน เนื่องจากเขามีกำลังความสามารถพอที่จะสนับสนุน เป็นต้นว่าให้ได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงกว่าตน นอกจากนั้นลิปสเกิร์ต ยังพบว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้สูง ตั้งใจเรียนต่อถึงระดับอุดมศึกษาและเลือกอาชีพระดับวิชาชีพ แต่เด็กจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะเลือกอาชีพที่ใช้ทักษะหรือความชำนาญ ไม่มีลักษณะงานที่ซับซ้อน จะเห็นได้ว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ไม่กล้าตั้งระดับความหวังไว้สูง

- บุคลิกภาพและการปรับตัว

บุคลิกภาพและการปรับตัวมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ บุคคลที่มีบุคลิกภาพลักษณะแตกต่างกันเช่น มีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นผู้ตาม ชอบเก็บตัว ชอบสังคม มีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพต่างกันตามความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน นอกจากนั้นก็มีผู้วิจัยพบว่าการปรับตัวมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล

- ถิ่นที่อยู่และค่านิยมในชุมชน

ถิ่นที่อยู่และค่านิยมในชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ ดับบิว เอช ซีเวลล์ และ เอ เอ็ม โอเรนสทีน (W.H. Sewell and A.M. Orenstien, 1965, pp. 551-593 อ้างถึงใน วัชรวิทย์, 2531, น. 16) วิจัยพบว่าเด็กที่มีถิ่นฐานในชนบทจะเลือกอาชีพที่ไม่ค่อยมีเกียรติยศและเป็นอาชีพที่รายได้ไม่สูง ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่าครองชีพในชนบทต่ำกว่าในเมือง ฉะนั้นแม้จะมีรายได้ไม่น้อยก็ไม่กระทบกระเทือนการดำรงชีพ นอกจากนั้นค่านิยมในชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพด้วย จะสังเกตพบว่าคนไทยในชนบทมักจะนิยมให้บุตรหลานเลือกอาชีพครู พยาบาล ทหาร เพราะถือว่าเป็นอาชีพที่น่ายกย่อง หรือบางคนต้องการให้ลูกดำเนินรอยตามอาชีพของตน เช่น ทำไร่ ทำนา เพื่อดูแลที่นา และพักอยู่ในชุมชนนั้น

จะพิจารณาได้ว่าทฤษฎีการเลือกอาชีพแบบวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล มีแนวคิดว่าการเลือกอาชีพได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบหลายประการ คือ ความถนัด สติปัญญา ความสนใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนอาจประกอบด้วยตัวแปร เหล่านี้ ได้แก่

1. ความถนัดในด้านอาชีพ เป็นสมรรถภาพทางสมองของบุคคลที่พร้อมจะเข้าเรียนหรือทำงานเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพและความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เชาวนปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนกำหนดการเลือกอาชีพในสังคม

3. ความสนใจในอาชีพ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพและจะมีอิทธิพลต่อการที่บุคคลจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพ

4. บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ บุคคลที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เช่น มีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นผู้ตาม ชอบแก้ตัว ชอบสังคม มีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพต่างกันตามความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน

5. ความคุ้นเคยต่ออาชีพและการพบปะพูดคุยกับผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ความก้าวหน้าในอาชีพมีความเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพด้วยเช่นกัน

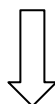
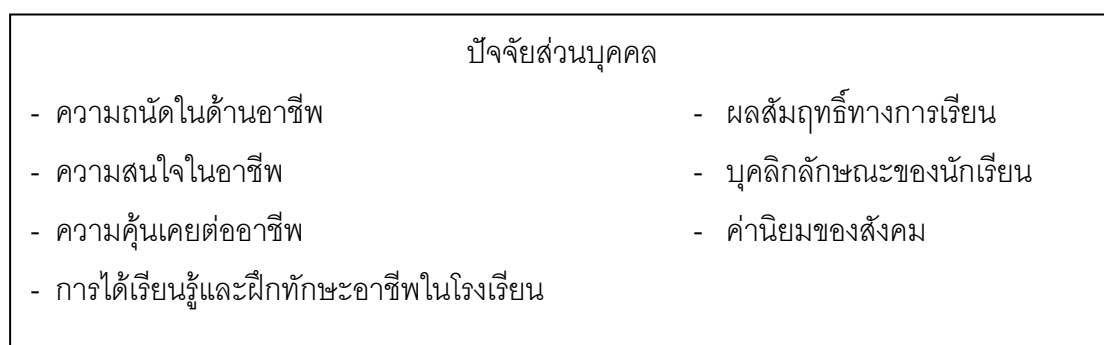
6. ค่านิยม ค่านิยมของบุคคลที่มีต่ออาชีพ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ เช่น คนที่มีเมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ อาจเลือกอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล เป็นต้น

7. การได้เรียนรู้และฝึกทักษะอาชีพในโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้ค้นพบว่าตนเองน่าจะเอาความรู้นั้น ๆ ไปประกอบอาชีพในอนาคต

จากแนวคิดทฤษฎีการเลือกอาชีพที่ได้กล่าวมาแล้ว พอสรุปเป็นแผนภูมิปัจจัยส่วนบุคคลได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1

ปัจจัยส่วนบุคคล

การเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้อง

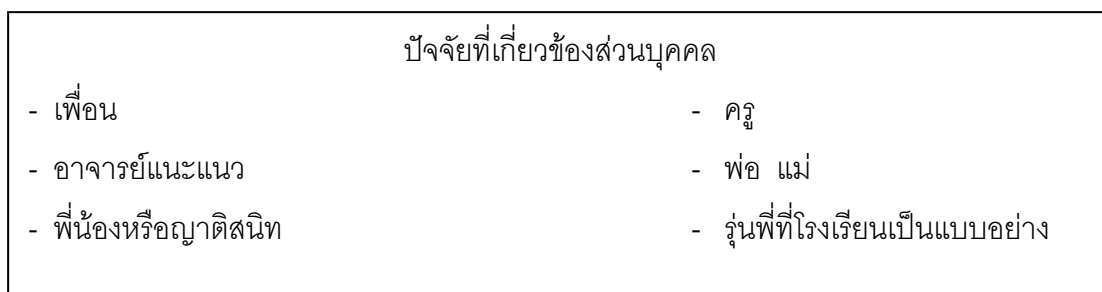
บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน เช่น ผู้ปกครอง หรือพ่อแม่ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในเรื่องอาชีพของบุตรหลานทั้งทางตรง และทางอ้อม ในทางตรงนั้นพ่อแม่ต่างมุ่งหวังให้ลูกได้รับการศึกษาสูง เพื่อที่จะให้มีอาชีพและอนาคตที่ดี ส่วนทางอ้อมพ่อแม่ก็จะเป็นผู้หาข้อมูลต่าง ๆ โดยทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวให้ลูกเลือกอาชีพตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ (วรทัต ลัยนันท์, 2533)

Eaddy (1969, p. 2959A อ้างถึงใน สุจินต์ สารงาม, 2527, น. 15) ได้ศึกษาวิจัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรมในรัฐหลุยเซียนาในปี 1965 โดยใช้แบบสอบถามและใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 741 คน ผลของการศึกษาพบว่า

1. บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และมารดามีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจทางการศึกษาของเด็ก
2. ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเลือกอาชีพของเด็กมากกว่าความมีชื่อเสียงในอาชีพของบิดามารดา
3. การเลือกอาชีพของเด็กขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว ความพึงพอใจ ความสามารถ และค่าตอบแทน

สำหรับกลุ่มเพื่อนที่มีอายุระดับใกล้เคียงกัน ต่างมีอิทธิพลต่อเพื่อนด้วยกันอยู่แล้ว เพราะเด็กวัยนี้มีแนวโน้มความต้องการอยู่กับเพื่อนที่มีความคิดคล้ายคลึงกับตน การที่เพื่อนในกลุ่มคนหนึ่งคนใดสนใจอะไร ก็มักจะชวนเพื่อนทั้งกลุ่มสนใจตามไปด้วย (ดำรง ฐานดี, 2520) ได้แก่ เพื่อน ครู อาจารย์ พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง คนใกล้ชิดนักเรียน ดังนั้นสรุปเป็นแผนภูมิปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.2
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องส่วนบุคคล

การเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

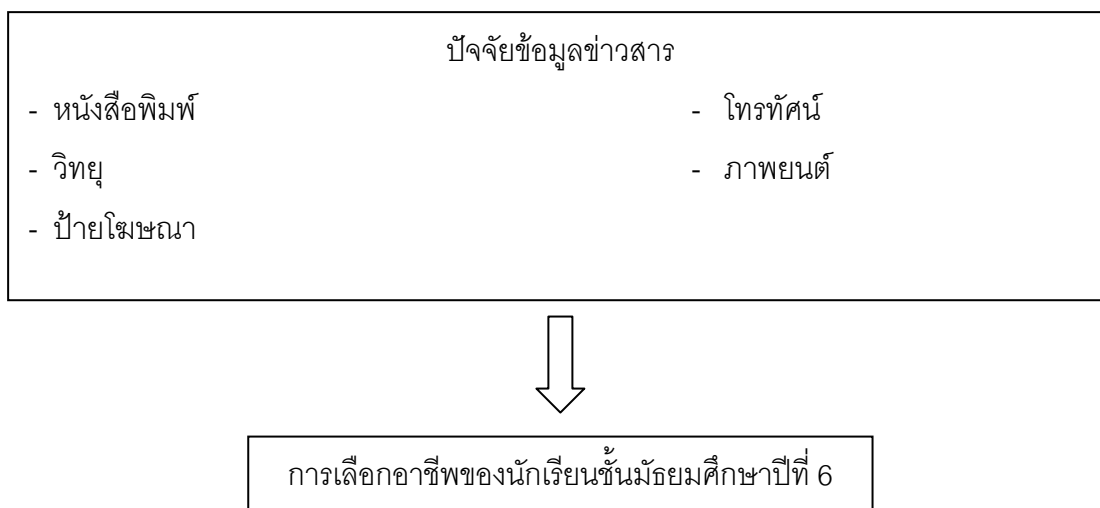
ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร

ทฤษฎีความต้องการของ ฮอปพอค (Hoppock's Composite Theory) (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2528, น. 48-52) ข้อ 7 กล่าวว่า “ความรู้เกี่ยวกับอาชีพก็มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพของเรา คือเราจะได้ประจักษ์แก่ตนเองว่า อาชีพนั้น ๆ สนองตอบความต้องการของเราหรือไม่ เราจะได้อะไรจากการประกอบอาชีพนั้น และเราจะต้องให้อะไรแก่อาชีพนั้น ๆ บ้าง”

จะเห็นได้ว่า ในการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพใดนั้น ถ้าเราไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพนั้นเลย เราจะเลือกอย่างคนตาบอด แต่ถ้าเรามีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เราสนใจ ข้อมูลนั้นจะช่วยประกอบการพิจารณาของเรา ทำให้การตัดสินใจของเราอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากขึ้น

ในสภาพสังคมปัจจุบัน สื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา มีบทบาทในชีวิตประจำวันทั้งในรูปแบบให้ข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิงของเด็กเป็นอย่างมาก เนื้อหาของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อเด็กในแง่ ความคิดที่ปลูกฝังให้เด็กคล้อยตามไปโดยไม่รู้ตัว ได้แก่ หนังสือ หนังสือพิมพ์ จุลสาร แผ่นพับ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพโฆษณา ป้ายโฆษณา และ ภาพยนตร์

แผนภูมิที่ 2.3
ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิจัยหลายท่าน ดังต่อไปนี้

เพ็ญศรี จินดาศักดิ์ (2534, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จ.ราชบุรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร” ความมุ่งหมายของการวิจัยนี้เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพและค้นหาตัวแปรที่สามารถทำนายการเลือกอาชีพ ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 585 คน พบว่าการเลือกอาชีพของนักเรียน กับตัวแปร 1. เพศ 2. ความสนใจในอาชีพ 3. ค่านิยมในอาชีพ มีความสัมพันธ์กัน แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ของการเลือกอาชีพของนักเรียนกับตัวแปรและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเลือกอาชีพของนักเรียน กับตัวแปร ความมุ่งหวังของครอบครัว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความสัมพันธ์กัน ของการเลือกอาชีพของนักเรียน กับตัวแปร (1) ระดับการศึกษา ของผู้ปกครอง (2) อาชีพของผู้ปกครอง (3) รายได้ของผู้ปกครอง ตัวแปรเพศ สามารถลดความผิดพลาดในการทำนายการเลือกอาชีพ ของนักเรียน

ได้มากที่สุด แสดงว่า ถ้าทราบเพศของนักเรียน ก็จะสามารถทำนายการเลือกอาชีพของนักเรียนได้

รศวลีย์ อักษรวงศ์ (2537, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังในความสามารถทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอุบลราชธานี” การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่าง ระหว่างเพศเกี่ยวกับความคาดหวังในความสามารถทางอาชีพและ ความสนใจในกลุ่มอาชีพที่เพศชายนิยมเลือก กลุ่มอาชีพที่เพศหญิงนิยมเลือก และในแต่ละอาชีพ 20 อาชีพ รวมทั้งการค้นหา ตัวแปรที่สามารถทำนายความคาดหวังในความสามารถทางอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สรุปได้ดังนี้ 1. ในกลุ่มอาชีพที่เพศชายนิยมเลือก ปรากฏว่า นักเรียนชายมีความสนใจและมีความคาดหวังในความสามารถทางอาชีพสูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 2. ในกลุ่มอาชีพที่เพศหญิงนิยมเลือก ปรากฏว่า นักเรียนหญิงมีความสนใจและมีความคาดหวังในความสามารถทางอาชีพสูงกว่านักเรียนชาย 3. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสนใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จำนวน 15 อาชีพจากทั้งหมด 20 อาชีพ แยกเป็นกลุ่มอาชีพที่เพศชายนิยม เลือก จำนวน 8 อาชีพ ได้แก่อาชีพผู้จัดการ ผู้นำเที่ยว ผู้ควบคุมการจราจรทางอากาศ วิศวกรไฟฟ้า ช่างภาพโฆษณา นักกฎหมาย นักวางผังเมือง และนักสำรวจ และกลุ่มอาชีพที่ เพศหญิงนิยมเลือก จำนวน 7 อาชีพ ได้แก่อาชีพพยาบาลปริญญา บรรณารักษ์ โภชนากร นักสังคมสงเคราะห์ นักกายภาพบำบัด เลขานุการ และนักประชาสัมพันธ์ ในด้านความคาดหวังในความสามารถทางอาชีพ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคาดหวังแตกต่างกัน จำนวน 15 อาชีพ โดยปรากฏ ความความแตกต่างในกลุ่มอาชีพที่เพศชายนิยมเลือก จำนวน 6 อาชีพ ได้แก่อาชีพผู้ควบคุมการจราจรทางอากาศ วิศวกรไฟฟ้า ช่างภาพโฆษณา นักวางผังเมือง นักกฎหมาย และนักสำรวจ และกลุ่มอาชีพที่เพศหญิงนิยมเลือก จำนวน 9 อาชีพ ได้แก่อาชีพพยาบาลปริญญา บรรณารักษ์ นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขความผิดปกติทางการพูด เลขานุการ นักประชาสัมพันธ์ ครูระดับประถม โภชนากร และนักสังคมสงเคราะห์ และเมื่อพิจารณาเพศกับสาขาวิชาที่ต้องการเรียน ปรากฏว่า วิศวกรรมศาสตร์ และแพทย์/สาธารณสุข เป็น สาขาวิชาที่นักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ต้องการเรียนมากที่สุด สำหรับเหตุผลที่ต้องการเรียนนั้น เลือกเพราะมีประโยชน์ และได้ช่วยเหลือสังคม และเลือกเพราะเหมาะสม กับความสามารถ แต่เมื่อพิจารณาอาชีพในปณิธานได้ ปรากฏว่า อาชีพอิสระเป็น อาชีพที่นักเรียน ร้อยละ 12.1 เลือกมากที่สุด

ชงโค นวลฉิมพลี (2539, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้กิจกรรมแนะแนวอาชีพ เพื่อพัฒนาการรับรู้ด้านอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง

ทดลองมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ด้านอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล สวนสนุก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2538 จำนวน 2 ห้องเรียน ที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากห้องเรียนทั้งหมด 7 ห้องเรียน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 1 ห้องเรียน โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติเรื่องอาชีพ กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวอาชีพ โดยใช้เวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นเวลาติดต่อกัน 4 สัปดาห์ รวม 8 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. แบบประเมินการรับรู้ด้านอาชีพ ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบสอบถาม การรับรู้ด้านอาชีพ ของมารีสา เครื่องพนัส (2536) 2. โปรแกรม กิจกรรมแนะแนวอาชีพเพื่อพัฒนาการรับรู้ด้านอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 3. แผนการสอนแบบปกติเรื่องอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลคือ การทดสอบค่าทีเทส (T-test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว อาชีพมีการรับรู้ด้านอาชีพสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พุฒตาล ศรีเมฆ (2541, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) จำนวน 620 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไค-สแควร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก คือ ความถนัด ความสนใจ ความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพ และความมั่นคงของอาชีพ ปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญปานกลาง คือ ครู-อาจารย์ บิดา มารดา และญาติพี่น้อง และปัจจัยข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญปานกลางเช่นกัน คือ หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร แผ่นพับ หนังสือ ป้ายโฆษณา โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ และหอกระจายข่าว

2. ผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ การเลือกอาชีพของนักเรียนกับอาชีพและระดับการศึกษาของบิดา มารดา ไม่มีความสัมพันธ์กัน การเลือกอาชีพของนักเรียนกับรายได้ของบิดา

มารดา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเลือกอาชีพของนักเรียนกับปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเลือกอาชีพของนักเรียนกับปัจจัยบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการเลือกอาชีพของนักเรียน กับปัจจัยข้อมูลข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กัน

นงลักษณ์ เชษฐภักดีจิต (2541, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 ภาคตะวันออก : กรณีการเลือกศึกษา วิชาชีพพยาบาล” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับ ความตั้งใจของนักเรียนในภาคตะวันออก ในการเลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการศึกษาวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2540 ภาคตะวันออก สังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 ในภาคตะวันออก ส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะเลือก ศึกษาวิชาชีพพยาบาลในระดับต่ำ ตัวแปรที่สัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาล มี 8 ตัวแปร คือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของบิดา ค่านิยมและแรงจูงใจด้านความก้าวหน้าในงานที่จะเข้าสู่วิชาชีพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาของบิดา การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของมารดา ค่านิยมและแรงจูงใจด้านรายได้หรือเงินเดือน และรายได้ของนักเรียนที่ได้จากบิดา มารดา ทั้ง 8 ตัวแปรนี้ สามารถทำนายความตั้งใจที่จะเลือกศึกษาวิชาชีพพยาบาลได้ร้อยละ 51 โดยมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ <0.01

สุมา ชัยลักษณะนนท์ (2541, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี” การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาปรากฏดังนี้ 1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียน 1.1 ตัวแปรเพศ มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพด้านรายได้ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง และความก้าวหน้า ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านบริการสังคม และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพ ด้านรายได้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความอิสระ ด้านความมีอำนาจและการเป็น ผู้นำ ด้านเกียรติยศชื่อเสียงและความก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมที่ดี ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านบริการสังคม และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรอาชีพของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับ

ค่านิยมในการเลือกอาชีพด้าน ความมีอิสระ ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ ด้านเกียรติยศ ชื่อเสียงและความก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมที่ดี และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรความคาดหวังของบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือก อาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความมีอิสระ ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ ด้านความมั่นคงปลอดภัย และค่านิยมในการเลือกอาชีพโดยรวมทุกด้าน ตัวแปรการรับรู้ข่าวสารด้านอาชีพมีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการเลือกอาชีพ ด้านรายได้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง และความก้าวหน้า ด้านสภาพแวดล้อมที่ดีและด้านบริการสังคม ตัวแปรที่ส่งผลต่อค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้ 1. ด้านรายได้ของนักเรียน 2. ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3. ด้านความมีอิสระของนักเรียน 4. ด้านความมีอำนาจและการเป็นผู้นำ 5. ด้านเกียรติยศชื่อเสียงและความก้าวหน้า 6. ด้านสภาพแวดล้อมที่ดี 7. ด้านความมั่นคงปลอดภัย 8. ด้านบริการสังคม และ 9. อาชีพโดยรวมทุกด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ เพศ การรับรู้ข่าวสารด้านอาชีพ การอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาชีพของบิดา มารดา การศึกษาของบิดามารดา และเขตที่อยู่อาศัยของนักเรียน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนได้

อรนุช ฐีสังข์ (2542, น. บทคัดย่อ) การศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6” การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของเพศ รายได้ของครอบครัว การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดาและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพที่ไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้สูง มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงที่สุดและสูงกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลางและต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่บิดามีการศึกษาสูง มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงที่สุดและสูงกว่านักเรียนที่บิดามีการศึกษาปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มารดามีการศึกษาสูง มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงที่สุดและสูงกว่านักเรียนที่มารดามีการศึกษาปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงที่สุด และสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบควบคุมแบบให้ความคุ้มครอง และแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการศึกษา

